

MEMO / 27. marraskuuta 2012

EU:ssa ilmoittamatta jääneiden viharikosten synkät luvut

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) kahdesta uudesta raportista käy ilmi, miten laajaksi ongelmaksi viharikokset ovat muodostuneet Euroopan unionissa.

Raportin *Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights* (viharikokset näkyviksi Euroopan unionissa: uhrien oikeuksien tunnustaminen) näkökulma on perusoikeuksissa, ja siinä keskitytään uhrien oikeuksiin. Raportissa vertaillaan viharikoksia koskevien virallisten tietojen keruun menetelmiä EU:n 27 jäsenvaltiossa. Siinä tuodaan esille merkittäviä eroja tietojen keruussa eri maiden välillä sekä eriäviä rikoslainsäädännön lähestymistapoja viharikoksiin. Siinä eritellään myös, mitä vaikeuksia jäsenvaltioilla on viharikoksia koskevien tietojen keruussa ja rikoksentehtäjäiden vastuuseen saattamisessa, jotta uhrin voisi vaatia korvausta.

Tämä raportti täydentää Data in Focus -sarjan kuudetta raporttia *EU-MIDIS Data in Focus 6: minorities as victims of crime*, joka koskee vähemmistöjä rikoksen uhreina. EU-MIDIS on ensimmäinen haastattelututkimus, jossa on tutkittu nimenomaan etnisiä vähemmistöjä ja maahanmuuttajaryhmiä kaikissa EU:n 27 jäsenvaltiossa. Se on uusien EU-MIDIS-tutkimuksen raporteista, ja siinä esitetään tietoja haastateltujen kokemuksista uhriksi joutumisesta viidessä rikostyyppissä varkaudesta vakavaan häirintään. Siinä kerrotaan, mitkä etniset vähemmistöt ja maahanmuuttajaryhmät joutuvat todennäköisimmin rasististen rikosten uhreiksi, miten suuri osa uhreista ilmoittaa tapauksista ja mistä syistä tapauksia jätetään ilmoittamatta.

Nämä kaksi raporttia selventävät yhdessä viharikoksiin liittyviä synkkiä lukuja. *Making hate crime visible* -raportin mukaan jäsenvaltioiden tiedonkeruun menetelmissä on merkittäviä puutteita, joiden vuoksi yksittäisissä jäsenvaltioissa viharikosten laajuudesta saatava kuva ei vastaa todellisuutta. *Data in Focus* -sarjan raportista käy puolestaan ilmi, miten laajalti mikäkin vähemmistöryhmä kokee joutuvansa rasististen vaikuttimien perusteella tehtyjen rikosten uhriksi. Nämä seikat sekä se, että niin moni tällaisista rikoksista jää ilmoittamatta, viittaavat siihen, että maiden on parannettava viharikoksia koskevien tietojen luokittelua ja keruuta ja pyrittävä lisäämään luottamusta lainvalvontaviranomaisiin.

Molempien raporttien päätelmät tukevat muun muassa jäsenvaltioiden pyrkimyksiä panna täytäntöön rasismia ja muukalaisvihaa koskevan puitepäätöksen 2008/913/YOS, jota tarkistetaan marraskuussa 2013. Puitepäätöksen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet varmistukseksi, että rasististen tai muukalaisvihamielisten vaikuttimien perusteella tehdyistä rikoksista määrätään ankarammat rangaistukset kuin muista samanlaisista rikoksista. Puitepäätös on saatettu osaksi kaikkien jäsenvaltioiden lainsäädäntöä Belgiaa, Viroa ja Kreikkaa lukuun ottamatta.

KESKEISET TULOKSET

EU:n 27 jäsenvaltiota keräävät ja julkaisevat viharikoksia koskevia tietoja eri tavoin, minkä vuoksi tietojen keruussa on puutteita eri puolilla EU:ta (taulukko 1). Viharikoksia koskevat viralliset tiedot eivät useinkaan vastaa todellista tilannetta.

Taulukko 1: Vuonna 2010 julkaistut vaikuttimien mukaan jaotellut viralliset tiedot viharikoksista EU:n eri jäsenvaltioissa

EU:n jäsenvaltio	Rasismi/ mukalaisviha -mielisyys	Antisemitismi	Seksuaalinen suuntautuminen	Ääriajattelu	Uskonnollinen suvaitsemattomuus	Islaminpelko	Romanien vastaisuus	Vammaisuus	Sukupuoli- identiteetti	Muu / Ei täsmennetty
AT	64	27		335		8				146
BE	924	2	58							49
BG	o.A.									o.A.
CY	32									
CZ	226	28		252			o.A.			
DE	285	1 166		20 811						
DK	62		30		10					37
EE										86
EL	o.A.									
ES	o.A.		o.A.							
FI	741	4	43		52	15		20	5	
FR	886	466		127		100				
HU	o.A.									o.A.
IE	122	12								
IT	o.A.									o.A.
LT	o.A.	o.A.								o.A.
LU	24									o.A.
LV	o.A.									o.A.
MT	o.A.									
NL	1 168	286	660	139	108	93	4	7	17	668
PL	o.A.	o.A.	o.A.			o.A.	o.A.	o.A.		o.A.
PT	o.A.									o.A.
RO										
SE	3 786	161	770	444	552	272	145		31	818
SI										

	o.A.				o.A.				
SK	✓ 114			✓ 51					
UK	✓	✓	✓		✓		✓	✓	
Englanti, Wales ja Pohjois-Irlanti	31 486	488	4 883		2 007		1 569	357	
Skotlanti	4 513	448			693		50	14	

USEIN KYSYTTYÄ

K: Mikä on viharikos?

V: Rasismiin, muukalaisvihamielisyyteen, uskonnolliseen suvaitsemattomuuteen tai henkilön vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin liittyvän vaikuttimen perusteella tehty väkivalta, uhkailu tai muu rikos ovat kaikki viharikoksia. Tämä ei ole kuitenkaan virallinen määritelmä, sillä kaikilla jäsenvaltioilla on omat erilaiset kuvauksensa ja keinonsa puuttua viharikoksiin.

K: Mihin ryhmiin viharikokset pääasiassa kohdistuvat EU:ssa?

V: Tällä hetkellä EU:ssa käytössä olevien tiedonkeruun menetelmien vuoksi on vaikeaa määrittää, mihin ryhmiin viharikokset pääasiallisesti kohdistuvat, sillä jäsenvaltiot luokittelevat ja keräävät tietoja hyvin eri tavoin (ks. taulukko 1). Suurin osa kerää tietoja rasisista/muukalaisvihamielisistä rikoksista (25 jäsenvaltiota). Tietoja kerätään myös antisemitistisistä rikoksista (12), henkilön seksuaalisen suuntautumisen vuoksi tehdyistä rikoksista (8), ääriajatteluun perustuvista rikoksista (7), uskontoon perustuvista rikoksista (6) ja islaminpelkoon ja muslimien vastaisuuteen perustuvista rikoksista (6). Vain neljä jäsenvaltiota kerää virallisia tietoja rikoksista, joissa vaikuttimena on ollut uhrin sukupuoli-identiteetti, romanitausta tai vammaisuus.

On tärkeää muistaa, että henkilö voi joutua ennakkoluulosta tai ennakoasenteesta johtuvan, usein viharikokseksi nimitetyn rikoksen uhriksi, vaikka hänellä ei välttämättä ole mitään ennakkoluuloon liittyvää ominaisuutta. Teon vaikuttimeksi riittää, että rikosentekijä *näkee* jollakulla tietyn ominaisuuden.

K: Miten viharikos vaikuttaa uhreihin?

V: Viharikoksen uhri joutuu kaltoin kohdeksi sen vuoksi, millaisena hänet nähdään. Viharikoksilla näyttääkin olevan uhreihin voimakas vaikutus osittain siksi, ettei uhriksi joutumista voida pitää huonona onnena. Sen sijaan uhri joutuu hyväksymään sen, että kohteena oli hänen sosiaalinen identiteettinsä ja että hän on alttiina joutumaan uudelleen uhriksi.

Viharikoksen uhriksi joutuneiden kokemukset eroavat muun tyyppisen rikoksen uhriksi joutuneiden kokemuksista juuri intensiivisen pelon tunteen, pelkokohtausten ja luottamuksen menetyksen vuoksi. Ennakkoluuloon perustuvasta väkivallasta seuranneella fyysisellä haitalla on usein vähemmän merkitystä kuin siihen liittyvällä voimakkaalla oikeuksien rikkomisen ja nöyryytyksi tulemisen tunteella.

Viharikoksen uhriksi joutuminen vaikuttaa uhrien lisäksi myös heidän perheisiinsä ja laajemmin koko yhteisöön. Pelko voi levitä perheen tai ryhmän yhteisen sosiaalisen identiteetin vuoksi.

*Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights
EU-MIDIS Data in Focus 6 on Minorities as Victims of Crime*

<http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Yhteystiedot lisätietoja varten:

media@fra.europa.eu

Puhelin +43 1 580 30 642